

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงาน หรือ การดำเนินกิจการใด ๆ ก็ตาม หากปราศจากการวางแผนแล้ว โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างราบรื่นนั้นค่อนข้างจะมีน้อยและเป็นไปได้อย่างยากลำบาก สุเมธ เดียววิศเรศ (2527) ได้ให้ความเห็นว่า การวางแผนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แผนงานเปรียบเสมือนเข็มทิศช่วยชี้ทางในการดำเนินงาน และเป็นรากฐานในการปฏิบัติงานทั้งปวง ถ้าปราศจากแผนแล้วโอกาสที่จะทำงานให้ได้ผลดีก็มีอยู่น้อยมาก ซึ่งประชุม รอดประเสริฐ (2535) ได้กล่าวสนับสนุนว่า องค์การทุกองค์การ ต้องมีการวางแผนเพื่อการดำเนินงาน เพราะการวางแผน เป็นกระบวนการที่องค์การกำหนดกิจกรรมขององค์การไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร และ อุทัย บุญประเสริฐ (2532) กล่าวว่า การวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร เป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การวางแผนเป็นประติรูปกรรมขั้นสำคัญที่เป็นผลผลิตทางปัญญาของมนุษย์ ที่พยายามเสาะแสวงหาวิธีการที่ดี ที่เหมาะสมยิ่งขึ้นในการบริหารงาน และ ประชุม รอดประเสริฐ (2535) ให้ความสำคัญของการวางแผนว่า เป็น " ศาสตร์ (Science) " ที่ได้รับการยอมรับจากวงการบริหารอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ผู้บริหารส่วนมากมีความคุ้นเคยมีความเข้าใจ และสามารถใช้การวางแผน เพื่อการบริหารงานของตนได้เป็นอย่างดี

โรงเรียน เป็นองค์การหรือหน่วยงาน ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในประเทศ มีการบริหารงานที่ต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารเป็นองค์ประกอบเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2530) กล่าวว่า การจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท การวางแผน มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะช่วยบูรณาการความคิดที่จะดำเนินงานในกิจการต่าง ๆ และ

ให้เกิดประโยชน์เป็นศูนย์กลางประสานงาน ก่อให้เกิดความร่วมมือ จากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการคิดค้นหาทิศทาง ตลอดจนทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ ในกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่ต้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้กำหนดแนวทางการบริหารว่า การพัฒนาคุณภาพของการประถมศึกษา จำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบันว่าขณะนี้เรายืนอยู่ ณ จุดใด เสร็จแล้วจึง ตั้งเป้าหมายว่า เราจะไปให้ถึงจุดใด หลังจากนั้น จึงหาวิธีการดำเนินงาน เพื่อที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ การบริหารจะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยแผนเป็นหลัก และการวางแผนจะต้องได้รับการยอมรับ และร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

จากการตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผน ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาดังกล่าว ซึ่งจะต้องบริหารโดยยึดเป้าหมาย คือ คุณภาพการศึกษาของ นักเรียนเป็นหลัก จะต้องมีการวางแผน การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ มีการนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผลทุกชั้นตอนอย่างสม่ำเสมอ นั้น สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดเป็นมาตรการด้านบริหาร และสนับสนุน ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 ปี พ.ศ. 2535 - 2539 (อ้างถึงใน สนั่น มีสัจธรรม, 2537) ไว้ว่า จัดให้มีการบริหาร นิเทศ ติดตาม กำกับ และประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ทุกหน่วยงานใช้แผน เป็นเครื่องมือในการบริหาร นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน แต่ข้อเท็จจริงในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน วันชัย อยู่สำแดงกิจ, 2538) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาส่วนใหญ่ ไม่ทราบบทบาทอำนาจหน้าที่ของตน ก่อให้เกิดปัญหาทาง การบริหาร การวางแผนบริหารโรงเรียนมีน้อย และที่มักมีก็ไม่ได้มีการปฏิบัติ ตามนัก ทำให้การบริหารไม่มีกรอบแนวทางที่แน่นอน เป็นเพียงปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันปกติเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร ไม่เห็นความสำคัญของการวางแผน นอกจากนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี (2536) ได้สรุปผล การดำเนินงานในปีงบประมาณ 2536 พบว่า การใช้แผนเป็นเครื่องมือใน การบริหารงานยังทำได้ไม่ทั่วถึงทำได้ดีในระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนในระดับกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนทำได้น้อยมาก

จากความเป็นมาและปัญหาด้านการวางแผนซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ และ ด้านการปฏิบัติจริง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ที่ต้องอาศัยแผนเป็นเครื่องมือในการบริหาร แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบระหว่าง ความคาดหวังกับการปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ทราบปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน และนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนางานด้านการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนในสังกัดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ด้านการปฏิบัติจริง
- 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ระหว่าง ความคาดหวังให้มีการปฏิบัติกับการปฏิบัติจริง

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ แตกต่างจากด้านการปฏิบัติจริง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ปีการศึกษา 2538 ในด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ และด้านการปฏิบัติจริง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่

- 1) ตัวแปรอิสระ คือ กระบวนการในการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ
 - (1) ขั้นการเตรียมการจัดทำแผน
 - (2) ขั้นการวางแผน
 - (3) ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ
 - (4) ขั้นการติดตามผลและประเมินผล
- 2) ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย
 - (1) ด้านความคาดหวังให้มีการปฏิบัติ
 - (2) ด้านการปฏิบัติจริง

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการตอบแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ ถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยความจริงใจตามสภาพความเป็นจริงและเชื่อถือได้

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

- 1) โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 839 โรงเรียน
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่และผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา
- 3) การวางแผนปฏิบัติการประจำปี หมายถึง กระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกำหนด
- 4) ความคาดหวัง หมายถึง ความต้องการ ความรู้สึก ความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้บริหารโรงเรียนต่อการวางแผนปฏิบัติการประจำปีที่คาดว่าจะเป็นไปได้ ตามหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนปฏิบัติการประจำปี

5) การปฏิบัติจริง หมายถึง กระบวนการ และกิจกรรมที่โรงเรียน ประถมศึกษา ได้ปฏิบัติจริงในการวางแผนปฏิบัติการประจำปี

6) ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง การแสดง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน โดยการตอบแบบสอบถาม ที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการประจำปีในโรงเรียน ประถมศึกษา ครั้งนี้

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง ในการวางแผนได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุดรธานี